

Голові разової спеціалізованої вченої ради Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України», доктору юридичних наук, професору, заступнику директора з наукової роботи Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України»

Джабраїлову Руслану Аятшаховичу

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу Камишанського Владислава Ігоровича
на тему: «Правове забезпечення реалізації зовнішньоекономічної
політики держави в умовах цифровізації»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право»
за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дослідження.

Глобалізація та технологічний прогрес зумовили поступову цифровізацію зовнішньоекономічних відносин і поставили на порядок денний необхідність закономірної модернізації міжнародних документів, національного законодавства, а також трансформації, на цій підставі, зовнішньоекономічних політик країн світу. Зокрема, «з метою досягнення синергії між країнами Європейського союзу у царині новітніх технологій, транскордонної торгівлі та надання послуг в межах Єдиного цифрового ринку ЄС», на рівні ЄС було прийнято рамкові та стратегічні документи, серед яких: Стратегія Єдиного цифрового ринку (Digital Single Market Strategy for Europe), Підключення до Європейського Гігабітного суспільства (Connectivity for a European Gigabit Society), а також нещодавно розроблені стратегія Цифрова Європа 2025 (Digital Europe 2025) та Програма розвитку загальноєвропейських стандартів у сфері телекомунікацій та цифрових технологій тощо. Як наслідок, деякі країни світу вдалися до розробки та прийняття власних стратегічних документів в цьому напрямі. Наприклад, цифрові зовнішньополітичні

стратегії, які містять в тому числі аспекти цифровізації зовнішньоекономічної політики, прийняті на рівні таких держав-членів ЄС, як Нідерланди, Норвегія, Данія, Франція та інших країн (Швейцарія, Австралія). Україна не залишилася осторонь відповідних процесів.

Незважаючи на зазначене вище, бар'єри для цифрової торгівлі, як на вітчизняному, так і на міжнародному рівні, існують та в деяких випадках зростають, будь то через застарілі «правила» (національне та міжнародне законодавство), їх повільну модернізацію, нові форми протекціонізму або через те, що деякі країни прагнуть вирішувати питання цифровізації зовнішньоекономічної політики виключно на національних рівнях (наприклад, з причини відставання міжнародного (торгівельного) права від сучасних реалій та вимог часу). Відбувається безліч паралельних процесів, коли правове регулювання цифровізації зовнішньоекономічної політики прогресує в одних країнах та залишається недосконалим в інших.

Слід наголосити, що проблематика правового забезпечення зовнішньоекономічної політики в умовах цифровізації посідає досить важливе місце у доповідях та аналітичній роботі фахівців ООН, Європейської комісії та інших міжнародних інституцій. Водночас з боку наукової спільноти, на жаль, не приділено достатньої уваги відповідній тематиці. На вітчизняному рівні дослідження в цьому напрямі переважно мають фрагментарний характер та не враховують викликів та вимог сьогодення.

Саме з цих позицій представлено дослідження Камишанського Владислава на тему «Правове забезпечення реалізації зовнішньоекономічної політики держави в умовах цифровізації» можна оцінити як актуальне та затребуване часом.

Ступінь обґрунтованість та достовірність наукових положень і висновків, сформульованих у дисертації.

Зміст дисертаційного дослідження В.І Камишанського свідчить, що наведені у рецензованій науковій праці положення, висновки та пропозиції є обґрунтованими, достовірними, що забезпечується застосуванням

філософських, загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання.

Структурно дисертаційне дослідження відповідає усім вимогам, які висуваються до такого роду робіт. Структура роботи визначена таким чином, що дисертант розкриває тему дисертації, рухаючись від питання загального до питань, що стосуються окремих положень правового забезпечення реалізації зовнішньоекономічної політики в умовах цифровізації, зокрема правовому виміру впливу цифрових інструментів на її формування та реалізацію, що дає змогу автору виконати завдання дослідження.

Бібліографія дослідження є широкою, репрезентативною і достатньою для вирішення поставлених у рецензованому дослідженні завдань. Достовірність наукових результатів дисертації забезпечена використанням значного масиву джерельної бази - список використаних джерел налічує 325 найменувань.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що у дисертаційному дослідженні обґрунтовано нові теоретичні положення та практичні рекомендації з удосконалення наукових підходів правового забезпечення зовнішньоекономічної політики держави в умовах цифровізації.

Слід підтримати позицію дисертанта щодо визначених ним засад інституціональної моделі зовнішньоекономічної політики в умовах цифровізації, а саме: 1) модернізація зовнішньоекономічної політики на основі цифрової ідеологічної парадигми; 2) цифровізація торговельних та інвестиційних процедур, створення цифрової інфраструктури; 3) перехід до цифрового типу взаємодії органів державної влади, зокрема відповідальних за реалізацію такої політики, із суб'єктами господарювання, міжнародними інституціями тощо, а також вітчизняних суб'єктів господарювання з іноземними суб'єктами господарювання – утворення систем різних типів для реалізації політики в умовах цифровізації.

Цікавим є положення дисертації про те, що розробка та прийняття законодавства з питань цифровізації економічної політики, загалом, та зовнішньоекономічної політики, зокрема, має здійснюватися з урахуванням

принципів функціональної еквівалентності та технологічної нейтральності.

Слід погодитись із висновком дисертанта про доцільність застосування каскадної моделі у процесі стратегічного планування реалізації державної зовнішньої політики, а також модернізації конституційно-правового та господарсько-правового забезпечення реалізації державної, в тому числі зовнішньоекономічної, політики України шляхом закріплення правових механізмів прийняття стратегічних документів.

Доцільною є запропонована у дисертації класифікація принципів зовнішньоекономічної політики в умовах цифровізації, які дисертантом запропоновано поділити на загальні: захисту національних інтересів; активного формування мультилатералізму; підтримки відкритої та регульованої торгівлі; надання пріоритету ключовим партнерам; стратегічної диверсифікації; сприяння екологічній та соціальній стійкості; підвищення рівня прозорості, гнучкості та адаптивності; узгодженості з внутрішньою політикою, та спеціальний (ключовий): принцип інтеграції цифрової економіки, з обґрунтуванням закріплення таких принципів саме у документах публічної політики (зокрема, у Стратегії зовнішньоекономічної політики).

Необхідно зазначити, що дисертаційне дослідження містить і інші цікаві положення і пропозиції які слід поділяти.

Теоретичне та практичне значення полягає у тому, що результати дослідження можуть бути використані: у законотворчій діяльності - при підготовці нормативно-правових актів, а також внесенні змін та доповнень до них; у практичній діяльності суддів та адвокатів; при викладанні відповідних навчальних дисциплін, а також підготовці навчальних посібників, підручників.

Практичне значення підтверджується довідками про впровадження від представників Комітету з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій України, національних меншин і міжнаціональних відносин, Комітету з питань цифрової трансформації,

Громадської ради при Міністерстві юстиції України, Громадської організації «Агенція впровадження реформ».

Повнота викладу наукових положень дисертації в опублікованих працях.

Основні результати дослідження викладено у 15 наукових працях, з яких 5 статей опубліковано у вітчизняних наукових фахових виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз, 4 наукові публікації - у наукових періодичних виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та Scopus, віднесеним до третього квартилю (Q3), 5 публікацій – за матеріалами міжнародних науково-практичних конференцій (з них 3 публікації – за матеріалами закордонних міжнародних науково-практичних конференцій), 1 публікація – за матеріалами круглого столу. Наведене є підставою для загальної високої оцінки рецензованої дисертації.

Дискусійні положення і зауваження.

Надаючи позитивну оцінку дисертаційному дослідженню, слід, разом з тим зазначити про наявність певних дискусійних положень. Так, дисертантом запропоновано створення постійно діючого Цифрового офісу, відповідального за міжвідомчу співпрацю та забезпечення постійного діалогу із зацікавленими групами і міжнародними партнерами. В той же час, в Україні діє Міністерство цифрової трансформації України, центральний орган виконавчої влади, який відповідає за формування та реалізацію державної політики у сфері цифровізації, відкритих даних, національних електронних інформаційних ресурсів, інтероперабельності — взаємодії мережевих систем на базі уніфікованих інтерфейсів або протоколів, впровадження електронних послуг та розвиток цифрової грамотності громадян. Також вказаним міністерством організується і міжнародна співпраця у сфері цифровізації. Тому в умовах складної економічної ситуації, що наявна в Україні, вбачається недоцільним створення дублюючого органу державної влади.

Втім наведене зауваження не впливає на загальну позитивну оцінку

рецензованої дисертаційної роботи.

Висновок щодо відповідності дисертації основним вимогам.

Дисертація є самостійною, завершеною працею, має творчий характер. Результати дослідження оформлені у вигляді рукопису дисертації відповідно до нормативних вимог.

На підставі викладеного вважаю, що дисертаційне дослідження Камишанського Владислава Ігоровича на тему «Правове забезпечення реалізації зовнішньоекономічної політики держави в умовах цифровізації» за змістом, обсягом, науковою новизною, теоретичним і практичним значенням та оформленням відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. N 44, вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. N 40, а автор дисертаційного дослідження – Камишанський Владислав Ігорович - заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

**доктор юридичних наук, професор,
провідний науковий співробітник
відділу господарсько-правових досліджень
проблем економічної безпеки
ДУ «Інститут економіко-правових
досліджень імені В.К. Макутова
Національної академії наук України»**

В. Олійник

Віталій ОЛЮХА

